

Обраћање високог представника и специјалног представника ЕУ, амбасадора Мирослава Лајчака, пред Комитетом за вањске послове Европског парламента

–Провјерити текст након обраћања–

Премало, прекасно, исувише дуго

Даме и господо,

Задовољство ми је и част бити данас овдје са вама.

Прво бих желио да вас информишем о посљедњем развоју ситуације у Босни и Херцеговини.

Лидери шест политичких странака које су на власти састали су се прошлог четвртка како би разговарали о главном преосталом услову ЕУ: реформи полиције. Као резултат тих разговора, они су се усагласили око акционог плана о имплементацији Мостарске декларације о реформи полиције. Међутим, закључак шест страначких лидера је да је овај акциони план нерелевантан све док политичка криза и даље траје. Међутим, охрабрујуће је да су на овом састанку сви лидери изразили вољу за рјешавање тренутне политичке кризе. Касније ћу рећи нешто више о овом

процесу; међутим, желим да нагласим да се политичка рјешења могу наћи само путем дијалога и сарадње.

Иако је безбједносна ситуација и даље стабилна и нема индиција да ће се погоршати, политичка криза је дубока и стварна, и не можемо је игнорисати. Она је резултат темељних питања која су скоро двије године тровала политичку атмосферу. Једноставним гурањем проблема под тепих неће се ријешити проблем. Несхватање озбиљности кризе и изостанак одговарајуће акције имаће високу цијену.

Нефункционалност земље потиче од непостојања заједничког консензуса међу три конститутивна народа у Босни и Херцеговини о прошлости, садашњости и будућности ове државе.

Постоје три различита концепта организације и функционисања земље, а два од три су у очитој опозицији један с другим.

Лојалност Срба према држави условљава се прихватањем РС од стране других као легитимног и трајног дијела уставне структуре.

Хрвати су и даље суштински незадовољни двоентитетском организацијом, за коју сматрају да их ставља у положај мањине скоро у свим кантонима у Федерацији.

С друге стране, већина Бошњака жели уставни поредак у којем ће ентитети бити укинута и који ће осигурати ефикасну централну власт, чак и ако се многа овлаштења делегирају на ниво вишенационалних региона.

Европски парламент је прије двије године био домаћин јавној дебати са политичким представницима конститутивних народа БиХ, на којој су ови ставови потврђени. Те позиције се од тада нису промијениле.

Ове различите позиције би се, теоретски, могле помирити. Међутим, у пракси, нити једно од политичких вођстава још увијек не тражи најмањи заједнички садржилац како би се дошло

до међусобно прихватљивог рјешења, али јасно желе наметнути сопствену визију за ову земљу. Због насљеђа рата и логике национално засноване политике нултог збира, постизање било каквог компромиса се чини невјероватно тешким, ако не и потуно немогућим.

Једини начин да се трајно ријеше ови дубоко укоријењени проблеми биће веома озбиљна интерна дебата о уставним аранжманима о којима се грађани Босне и Херцеговине могу сложити. То ће бити процес од суштинског значаја, путем којег сви представници грађана морају радити заједно и изградити међусобно повјерење. Босна и Херцеговина мора бити мјесто гдје сви грађани могу уживати и остваривати сва своја људска права. Да би овај процес успио, биће потребно превазићи озбиљне подјеле.

Сваког дана чекамо да се изгради повјерење и да дође до помирења; будуће генерације одрастају са 3 различите историје и образовна система, што ствара мржњу и подозрење према сусједима.

Увиђајући ове дубоко укоријењене проблеме, Европски парламент је у неколико наврата наглашавао да су уставне и образовне реформе хитан приоритет за ову земљу.

Иако је политички процес у застоју, ова земља не може стајати на мјесту. Има много озбиљних изазова. Један од њих је и економски развој. Тренутна стопа раста је само око половине онога што Свјетска банка сматра да је потребно да би се БиХ дефинитивно извукла из сиромаштва. Економска статистика дванаест година након рата доказује да половина становника живи на граници сиромаштва или испод ње.

Из тог разлога, моја канцеларија активно лобира за доношење мјера које могу помоћи у привлачењу инвестиција, стварању радних мјеста и подизању животног стандарда. Многе од ових мјера су спремне за имплементацију, али никада нису усвојене на владама, нити донесене у парламентима, јер је политички

процес због страначког препуцавања већ осамнаест мјесеци или више практично парализован.

Једно од основних питања, које је од кључног значаја за економски развој, јесте успостава јединственог економског простора у цијелој земљи. Јединствени економски простор је један од темељних стубова Европске уније, који данас функционише у 27 суверених држава. У Босни и Херцеговини, са друге стране, услед дубоких подјела у самој структури земље, још увијек нема консензуса о успостави јединственог економског простора.

Обнова друштвене структуре Босне и Херцеговине се наставља. Типичан примјер су настојања да се обнови уништена заједница Сребренице. Државне, ентитетске и општинске власти учествују у иницијативи којом ће се утврдити какав се напредак може остварити у социјалном, економском, безбједносном и правосудном сектору у подручју Сребренице.

Моја канцеларија ће наставити да пружа подршку и координише реформе у правосудном сектору, те ће промовисати нови напад на организовани криминал и корупцију. Ми окупљамо све кључне институције ЕУ и међународне организације, потенцијалне донаторе и босанскохерцеговачке органе власти, како би израдили стратешке документе за правосудни сектор и ратне злочине. Сва даља помоћ и подршка међународне заједнице може бити утврђена само на основу конкретних приједлога.

Као резултат ове иницијативе, осигуран је дио средстава за изградњу државног затвора, а Министарство правде је формирало радну групу задужену за израду опсежне стратегије за рјешавање ратних злочина, како би се предмети ратних злочина организовали по основу приоритета и процесуирали на адекватан начин. Такође, израда државне Стратегије за правосудни сектор сада је у завршној фази.

У циљу баланса, морам да кажем да босанскохерцеговачки лидери у одређеним ситуацијама јесу показали праву способност за

постизање прагматичног консензуса, када је то потребно. Као што сам рекао на почетку: састанак одржан прошлог четвртка био је наставак ранијег састанка одржаног 28. октобра у Мостару, гдје су се странке из владајуће коалиције договориле о ширим оквирима реформе полиције – а то нису биле у стању да ураде за вријеме интензивних преговора раније ове године.

Мостарска декларација је била недовољна и дошла је прекасно да би спасила покушај БиХ да потпиеше споразум о стабилизацији и придруживању ове године, али, без обзира на то, она представља значајан показатељ да политички естаблишмент може изнаћи конструктивна и креативна рјешења за, на први поглед, несавладиве проблеме.

Хајдемо само да ставимо ову ситуацију у контекст. Чињеница да са толиким ентузијазмом поздрављамо сваки састанак и договор политичког руководства само показује колика је нефункционалност ове земље.

То није довољно. Грађани БиХ већ предуго времена добијају премало, и прекасно. Чак и када политичари желе да ураде праву ствар, често су немоћни и незадовољни, због правних и уставних одредаба које погодују опструкцијама закона, умјесто њиховом брзом спровођењу.

У таквим околностима, политичка дешавања су била далеко од задовољавајућих. На ово погоршање политичке ситуације је указао и Управни одбор Савјета за имплементацију мира, на посљедњем састанку одржаном у Сарајеву прије мање од мјесец дана.

Ова нефункционалност је директно одговорна за широко распрострањено сиромаштво које сам малочас споменуо. Економски закони који су заиста неопходни се игнорешу, превиђају или опструишу, а, као посљедица такве ситуације, радна мјеста су и даље веома ријетка, док инвеститори свој новац улажу другдје.

Овај проблем треба рјешавати у контексту процеса европских интеграција у Босни и Херцеговини. Као што сви ми можемо да

потврдимо, процес европских интеграција је најбољи начин да се изврши реформа застарјелих система администрације и управљања.

Међутим, одбијајући да пронађу рјешење за реформу полиције у септембру, политички лидери су заправо одбацили опредјељеност коју су исказали према ЕУ прије двије године. Важно је нагласити да су сва три парламента у БиХ формално усвојила резолуцију о реформи полиције у складу са три европска принципа, као знак опредјељености ка европској будућности. За двије године једноставно нису учинили ништа и на тај су начин послали јасну поруку Европској унији. Даљи напредак на основу Мостарске декларације је једини начин да се поново покрене европски процес.

Ако ипак не постоји европски процес који ће побољшати функционалност ове државе, то је проблем који може и мора бити ријешен кроз постојећи оквир Дејтонског мировног споразума. Што се тиче грађана БиХ, нарочито оних који се налазе на граници сиромаштва или испод ње, функционалност управљања није нека докона преокупација. То је најхитније питање.

То је контекст у оквиру којег сам ја предузео мјере 19. октобра како бих повећао ефикасност Савјета министара и Парламента.

Донио сам измјене и допуне релевантних закона, како бих ријешио ситуацију у којој чланови Савјета министара могу блокирати цјелокупни механизам управљања тако што се једноставно не појављују на састанцима кабинета или приликом гласања о важним питањима. Надаље, позвао сам државни Парламент да предложи измјене и допуне својих пословника које ће повећати ефикасност парламента, с циљем јачања способности делегата да доносе законе, а не да опструишу њихово доношење, те сам затражио од њих да то учине до 1. децембра.

Ефикасан Савјет министара, ефикасан Парламент.

То је све. Нема измјена устава, нема одузимања основних права.

Дозоволите ми да ово појасним.

Моја одлука која се односи на рад Савјета министара има једну сврху – иста обавезује представнике конститутивних народа да присуствују сједницама Савјета министара. Уколико су присутни на сједницама, једноставно нема могућности да један конститутивни народ буде надгласан од стране друга два народа, а успостављене су и мјере како би се осигурало да се састанци Савјета министара не могу сазивати у кратком временском року, или на такав начин који би искључио одређене министре. Дакле, све што морају да ураде јесте да дођу на посао.

Штавише, како би се уклониле све бојазни у вези са спровођењем ових одлука, те доказало да су исте заиста праведне, адекватне и избалансиране, ја сам први високи представник који је икада понудио да достави «аутентично правно тумачење» своје одлуке.

Упркос томе, државна влада се није састала током посљедних пет седмица, и због тога важни закони, као што је ратификација Споразума о визном режиму са ЕУ, чекају, и БиХ ће највјероватније пропустити датум његовог могућег доношења.

Пословници о раду су се морали побољшати, узимајући у обзир да су постојеће процедуре Савјета министара и Парламента БиХ значиле да је у посљедних девет мјесеци Савјет министара БиХ усвојио само дванаест нових нацрта закона, а Парламент БиХ само седам нових закона. Премало за земљу која је изгубила толико много времена, земљу која заостаје за свим својим сусједима у региону!

Мјере које сам донио ће оспособити Савјет министара и Парламент БиХ да се позабаве огромним бројем незавршених послова који се морају брзо ријешити како би се могле рјешавати ургентне социјалне и економске потребе Босне и Херцеговине, као и велики број закона који ће временом, надамо се, ићи заједно са интеграцијом у ЕУ.

Имам разлога да вјерујем да унапређење функционалности ових

институција такође има подршку грађана цијеле Босне и Херцеговине. Као што сам рекао, они су ти који су исувише дуго морали трпјети све што је било сувише мало, и сувише касно – а измјене које сам донио ће помоћи да се исправи такво неприхватљиво стање ствари.

Али, желим да јасно ставим до знања да чим политичко водство БиХ почне само рјешавати питања нефункционалности и политичке блокаде, интервенције високог представника више неће бити потребне.

Прије него што домаће политичке структуре буду могле преузети ту иницијативу на континуиран и ефикасан начин, мораће да постигну консензус о томе шта мисле каква земља би требало да буде БиХ.

Константним непостизањем овог консензуса, политичари БиХ изневјеравају властите грађане.

Ангажман Европске уније у Босни и Херцеговини је јединствен. Нити у једној другој земљи нисмо распоредили све наше инструменте заједничке вањске и безбједносне политике (ЦФСП) и европске одбрамбене и безбједносне политике (ЕДСП), па ипак Босна и Херцеговина очигледно није остварила напредак на свом европском путу. Нажалост, тренутно се налази на дну листе процеса проширења ЕУ. Упркос присуству и активном раду специјалног представника ЕУ (ЕУСР), Снага ЕУ (ЕУФОР), Полицијске мисије ЕУ (ЕУПМ), Мисије посматрача ЕУ (ЕУММ), Делегације Европске комисије и шефова мисија ЕУ, БиХ је данас једина земља на Балкану која није чак ни парафирала Споразум о стабилизацији и придружавању са ЕУ. Само ова чињеница говори много о стању у земљи.

Велика већина грађана БиХ већ зна какву земљу желе – желе да живе у стабилној, просперитетној парламентарној демократији која је у потпуности интегрисана у Европску унију и НАТО.

Њихови лидери, нажалост, више пажње придају ономе што не желе.

Управни одбор Савјета за имплементацију мира рекао је на октобарском састанку да је “вријеме да босанскохерцеговачки политичари прекину са праксом оспоравања основне структуре државе и њених саставних дијелова.”

Забрињавајуће је да након 12 година мировног процеса и јаког међународног присуства у БиХ то још увијек морамо истицати. Међународна заједница није тек добронамјеран посматрач у политици Босне и Херцеговине; она је уложила огроман финансијски и политички капитал у послеријатну обнову земље и њених институција; она је гарант споразума којим је у овој земљи одржаван мир већ дуже од декаде и има не само мандате, него и обавезу и све потребне инструменте да тај циљ постигне. Међународна заједница – а посебно ЕУ – зато мора да покаже да и даље своје обавезе узима за озбиљно.

Због тога је међународна заједница дошла до једногласне процјене да још увијек није право вријеме да напусти Босну и Херцеговину. Прошле седмице Савјет безбједности УН-а продужио је мандат мировне мисије ЕУФОР-а у овој земљи за годину дана. Министри вањских послова ЕУ, такође, су прошле седмице продужили мандат Полицијске мисије ЕУ до краја 2009., а прије само 5 мјесеци Управни одбор Савјета за имплементацију мира одлучио је да Канцеларија високог представника остаје у функцији и наставља да врши мандат у складу са Дејтонским мировним споразумом. То значи да пуни мандат високог представника остаје.

Ако смо научили једну лекцију из недавне прошлости Босне и Херцеговине и цијелог региона, то је сљедеће: ако не будемо дјеловали брзо и одлучно, проблеми ће се отети контроли. То је лекција с почетка деведесетих година, која је битна и за садашњост и за будућност.

Након 12 година улагања, шта очекујемо да ће бити резултат? Шта очекујемо да ће Босна и Херцеговина бити када се ангажман међународне заједнице овдје оконча?

Хоће ли се оставити да земља тек преживљава у нефункционалној збрци структура власти и међунационалних размирица?

Ја, као високи представник међународне заједнице и специјални представник Европске уније, нисам именован да бих допустио да се то деси.

Пут напретка за Босну и Херцеговину је јасан, и то је пут којим њени грађани желе да иду: то је пут ка Европи. Обавеза је свих нас да помогнемо овој земљи. Ако будемо радили на томе да уклонимо препреке с тог пута, имаћемо подршку грађана, иако ћемо можда наићи на критику неких од њихових лидера. Ово прво треба да нам служи као подстицај, а ово друго нас нипошто не смије обесхрабрити.

Надам се да могу рачунати на ваше разумијевање и подршку у томе.

Хвала.